

Janusz Górecki

Jubileusz uroczystości 1050. rocznicy chrztu Polski na Ostrowie Lednickim

Studia Lednickie 15, 75-86

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jubileuszowe uroczystości 1050. rocznicy chrztu Polski na Ostrowie Lednickim

W 2016 roku przypada 1050. rocznica chrztu Polski. Niezwykle bogaty program obchodów tego wydarzenia związany jest z Wielkopolską, której ziemie stanowiły w przeszłości załączek oraz centrum tworzenia się naszego państwa. To w obrębie tego terytorium pierwszy historyczny władca Polski — książę Mieszko I przyjął chrzest. Akt chrztu władcy w obiegowej opinii utożsamiany jest z chrztem Polski. Wejście do grupy państw chrześcijańskich oznaczało wsparcie budowy wczesnego państwa na uniwersalnym ponadnarodowym fundamencie nowej religii oraz włączenie ziem Mieszka I w ówczesny ponadregionalny system nowej wspólnoty komunikatywnej — duchowej i materialnej — która wraz z nową wiarą dotarła na ziemie we władaniu tego piastowskiego księcia. Nie dziwi więc, że główną oś jubileuszowych obchodów skupiono w miejscach, które wyznaczały dawne centra najstarszego państwa polskiego — Poznaniu, Gnieźnie i Ostrowie Lednickim.

Głównym organizatorem uroczystości oraz wydarzeń, które odbyły się na Ostrowie Lednickim było Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, przy wsparciu oraz pomocy Starostwa Powiatowego w Gnieźnie oraz Gminy Łubowo (na której terenie położone jest muzeum oraz Ostrów Lednicki).

Przygotowania do uroczystości rozpoczęto już w 2011 roku wraz z chwilą opracowywania ich programu. Założono, że w tak spektakularne wydarzenie wpisywać się winny zarówno nowe ekspozycje przygotowane przez muzeum (w siedzibie własnej), jak i oficjalne uroczystości, których centralnym miejscem będzie wyspa lednicka. Innym z elementów programu obchodów roku jubileuszowego były organizowane przez muzeum konferencje, wystawy udostępniane w różnych miejscach Polski, a także publikacje i różnego typu wystąpienia czy okolicznościowe prezentacje pracowników Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Przyjęto, co okazało się słuszne, że wydarzeniu 14 kwietnia na Ostrowie Lednickim towarzyszyć będzie duże zainteresowanie ze strony Wielkopolan (i nie tylko). Wymuszało to na muzeum szukanie niestandardowych rozwiązań związanych z komunikacją Ostrowa Lednickiego z lądem stałym, która w normalnych warunkach odbywa się z użyciem promu (kursującego z jeziornego brzegu ku wyspie). W przypadku zorganizowania

w krótkim czasie transportu dużej liczby oficjalnych gości oraz prognozowanej znacznej liczby uczestników jubileuszu zdecydowano się na rozpoznanie możliwości budowy mostu pontonowego łączącego gnieźnieński brzeg jeziora Lednica z Ostrowem Lednickim. Nawiązanie kontaktu z Dowództwem Generalnym Rodzajów Sił Zbrojnych zwieńczono budową przeprawy mostowej przy Ostrowie Lednickim.

Do realizacji tego skomplikowanego zadania Dowództwo Generalne wyznaczyło 2. Inowrocławski Pułk Wojsk Inżynieryjnych pod dowództwem płk. Marka Wawrzyniaka. Duże wrażenie robiła sprawność, z jaką od wczesnych godzin porannych 13 kwietnia 2016 roku, zarówno działający w terenie dowódca, jak i blisko 70 żołnierzy w niezwykle szybki sposób zrzucali z samochodów na jeziorne wody poszczególne części pontonowej przeprawy, które w dalszej kolejności pchane były kutrem we właściwe miejsce ich czasowej lokalizacji. Tak rozwinięty most pontonowy udostępniony został w dniu jubileuszu o godzinie 12⁰⁰ przez dyrektora Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy prof. Andrzeja M. Wyrwę oraz płk. Marka Wawrzyniaka. Stwarzająca ogromne wrażenie przeprawa mostowa była dostępna dla odwiedzających wyspę, nie tylko na czas oficjalnego trwania uroczystości na Ostrowie Lednickim — w czwartek 14 kwietnia 2016 roku — ale funkcjonowała aż do najbliższej niedzieli (17 kwietnia), ciesząc się niezwykle dużym zainteresowaniem.

Prolog wydarzeń na wyspie stanowiło udostępnienie wystawy prezentującej obraz Jana Matejki *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce R.P. 965*, którego autor scenę chrztu Mieszka I umieścił nad brzegiem jeziora Lednica. Ekspozycję otworzył dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy profesor Andrzej M. Wyrwa (który był również autorem scenariusza) przy udziale przedstawicieli władz samorządowych miasta Nin z Chorwacji, konsula honorowego tego państwa w Polsce oraz reprezentantów władz lokalnych. O godzinie 12⁰⁰ — przed oficjalnymi uroczystościami — w dębowej Alei Pierwszych Piastów przed Małym Skansenem posadzono dąb „1050-lecia chrztu Polski”.

Właściwy program rocznicowych wydarzeń na Ostrowie Lednickim rozpoczął się o godzinie 14⁴⁵, gdy na wyspę dotarło ponad 250 oficjalnie zaproszonych gości (przedstawiciele rządu RP, kancelarii Prezydenta RP, Ministerstwa Obrony Narodowej, posłowie, senatorowie, przedstawiciele władz wojewódzkich, samorządowych, lokalnych oraz Episkopatu Polski i świata nauki). Zajęli oni miejsca w sąsiedztwie historycznych relikwów kaplicy Mieszka I. Licznie przybyli również mieszkańcy Wielkopolski oraz wiele osób z bliższych i dalszych regionów kraju.

Obecnym powitał gospodarz miejsca — profesor Andrzej M. Wyrwa — który podkreślił rolę chrztu Polski i lednickiej wyspy dla historii naszego państwa. Po wystąpieniu A.M. Wyrwy ku kaplicy Mieszka I dotarł w uroczystej procesji ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski. Rozpoczął on ekumeniczną liturgię jubileuszową, akcentując znaczenie chrztu Mieszka I oraz chrześcijaństwa jako fundamentu dziejów Polski dla przeszłych i dzisiejszych pokoleń. Wyjątkowy charakter uroczystej liturgii oraz wyznania wiary celebrowanego

przez prymasa Polski akcentowały relikwie świętego Wojciecha, które wniesione zostały, na czas trwania tego wydarzenia, do wnętrza dawnego kościoła naszego pierwszego władcy. Podobne znaczenie miał również zabytkowy ewangeliarz gnieźnieński ukazany zgromadzonym na uroczystości.

Zwieńczenie celebracji stanowił akt błogosławieństwa przez księdza prymasa jubileuszowego dzwonu poświęconego księciu Mieszkowi I oraz księżnej Dobrawie. Dokonał się on przy dźwiękach *Bogurodzicy* wykonywanej przez Chór Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, który obok Orkiestry Reprezentacyjnej Sił Powietrznych uświetnił muzyczną oprawą wydarzenia na wyspie i stworzył niepowtarzalną atmosferę splatającą przeszłość z teraźniejszością.

Uruchomiony przez dzwonników dzwon zabrzmiał wkrótce, przypominając 1050. rocznicę chrztu Mieszka I i chrztu Polski. Po dźwięku dzwonu orkiestra i chór zaintonowały *Bogurodnicę* oraz Hymn Polski odśpiewany przez wszystkich obecnych na Ostrowie Lednickim. Nad wyspą zaś dwukrotnie przeleciała eskadra samolotowa, rozpuściwszy nad zgromadzonymi wstęgi dymu w narodowych barwach Polski. Zamknięcie uroczystości łączyło się z przekazaniem przez dyrektora muzeum na Lednicy okolicznościowych pamiątek przedstawicielom pierwszych czterech diecezji Polski, członkom Rady Ekumenicznej oraz reprezentantom władz państwowych i samorządowych.

Obchody 1050. rocznicy chrztu Polski na Ostrowie Lednickim wpisały się w bogate kalendarium tego wydarzenia. Ich przebieg był mocno widoczny w mediach dzięki bezpośredniej transmisji w TVP Info i TV Trwam, przekazom Programów 1 i 4 Polskiego Radia oraz w licznych audycjach i serwisach ogólnopolskich telewizji komercyjnych jak i państwowych telewizjach (i radiach) regionalnych.

Zostały też zrealizowane filmy popularnonaukowe pokazujące dziedzictwo pierwszych Piastów i miejsce Ostrowa w początkach państwa polskiego. Wielkim oddźwiękiem odbiło się interesujące widowisko teatralne w ramach Wielkiego Złotu Słowian, pt. *Dagome iudex* w reżyserii Andrzeja Pieczyńskiego (scenografia Bohdan Cieślak, muzyka Maciej Kucharski), zaprezentowane na Małym Skansenie 28 maja 2016 roku. Była to wielowątkowa epopeja, splatająca w dramaturgiczną całość wielką politykę z losem jednostki w momencie decyzji i przyjęcia chrztu przez księcia Mieszka I.

Jak już wspomniano, program obchodów roku jubileuszowego obejmował również wiele innych wydarzeń — organizowane przez muzeum konferencje, wystawy udostępniane w siedzibie własnej i w różnych miejscach Polski, publikacje oraz wystąpienia i okolicznościowe prezentacje pracowników Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

Muzeum było współorganizatorem trzech międzynarodowych konferencji związanych z problematyką chrześcijaństwa oraz przemianami liturgii chrztu. Pierwsza z nich pt. *Bitwa przy moście Mukwijskim. Konsekwencje* miała miejsce już w 2012 roku, kolejna pt. *Teologia i liturgia chrztu od starożytności chrześcijańskiej do czasów nowożytnych* odbyła się w 2013 roku, wreszcie ostatnia *Miejsca chrztów, urzędzenia baptyzmalne i ceremoniał chrzcielny od starożytności chrześcijańskiej do*

soboru trydenckiego związana była z 2014 rokiem. Zwieńczeniem każdej z wymienionych konferencji były obszerne publikacje pokonferencyjne, które ukazywały się w latach 2014, 2015 i 2016.

Kolejny element roku jubileuszowego tworzyły ekspozycje. Kilka dni przed uroczystościami na Ostrowie Lednickim, 8 kwietnia 2016 roku otwarto dwie wystawy. Pierwsza to ekspozycja prezentowana na Małym Skansenie pt. *Narodziny dzwonu* (kurator wystawy i scenariusz: A.M. Wyrwa, projekt plastyczny: W. Kujawa), drugą zaś zatytułowaną *Okruchy świętości. Relikwie Drzewa Świętego Krzyża. Stauroteka z Ostrowa Lednickiego* oglądać można w budynku wystawowym w Dziekanowicach (kurator wystawy i scenariusz: J. Górecki, projekt plastyczny: W. Kujawa). Obydwu ekspozycjom towarzyszyły bogate edytorsko publikacje pióra autorów ich scenariuszy — *Campana Mescio et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050. rocznicę chrztu Polski na Ostrowie Lednickim* oraz *Relikwie Drzewa Krzyża Świętego. Stauroteka z Ostrowa Lednickiego* (na temat wystaw zobacz osobne noty w niniejszym tomie).

Przygotowano również wystawy prezentowane poza siedzibą Muzeum Pierwszych Piastów. *Wyspa władców. Ostrów Lednicki* to ekspozycja zrealizowana w Muzeum Łużyckim w Zgorzelcu (od 10 listopada 2015 do 5 marca 2016, scenariusz: J. Górecki, aranżacja plastyczna: W. Kujawa). W Muzeum im. Jana Dzierżona w Kluczborku (od 3 marca 2016 do 30 września 2016) udostępniono wystawę *Ostrów Lednicki. Relikty budowli pałacowo-sakralnej na Ostrowie Lednickim* (scenariusz: A. Tabaka, oprawa plastyczna: W. Kujawa) promującą obok grodu na Ostrowie Lednickim srebrną monetę kolekcjonerską związaną z relikwiami architektury tej wyspy. W Samorządowym Centrum Wystawienniczym w Mielcu zrealizowano kolejną wystawę *Ostrów Lednicki. U źródeł chrześcijaństwa w Polsce* (od 21 kwietnia do 21 maja 2016, scenariusz: J. Górecki, aranżacja plastyczna: W. Kujawa), którą w ostatnim kwartale 2016 roku mogli obejrzeć również mieszkańcy Stalowej Woli, w tamtejszym Muzeum Regionalnym (od 4 października do 6 listopada 2016). Dalsze z projektów wystaw miały swoje realizacje w Narodowym Banku Polskim Oddział w Poznaniu (od 12 kwietnia do 7 lipca 2016), gdzie Arkadiusz Tabaka na ekspozycji *Skarby wiary — historyczne i archeologiczne źródła chrztu Polski* (oprawa plastyczna: A. Ewertowska, D. Jagłowska, A. Tabaka) zespilił kwestie chrztu Polski z promocją wyemitowanego przez Narodowy Bank Polski banknotu kolekcjonerskiego. Drugi zestaw plansz tej ekspozycji trafił do szczecińskiego oddziału tego banku (od 26 kwietnia do 15 lipca 2016). Wystawę tę udostępniono również w Miejskim Ośrodku Kultury w Gnieźnie (od 7 lipca do 5 września 2016) oraz w siedzibie 2. Skrzydła Lotnictwa Taktycznego w Poznaniu (od 24 października do 15 grudnia 2016).

Wystawy i związane z nimi wydawnictwa oraz tomy pokonferencyjne wzbogaciły również innego rodzaju publikacje — muzeum uczestniczyło w przygotowaniu i wydaniu okolicznościowego, niezwykle barwnego edytorsko *Almanachu. A.D. MMXVI na 1050. rocznicę chrztu Polski 966–2016 ze znakami ugruntowania chrześcijaństwa i obrazami życia w średniowieczu* (A.M. Wyrwa, P. Mróz). Ukazało się również popularnonaukowe opracowanie *Chrzest na Ostrowie Lednickim* pióra

Janusza Góreckiego (2015). Równie ciekawa była inicjatywa wydania książki dla dzieci autorstwa Andrzeja M. Wyrwy, pt. *Jak książkę Mieszko chrześcijaninem się stawał. Opowiadka na starych księgach oparta i wyobraźnią kreowana z ilustracjami Anety Dmowskiej*.

W roku jubileuszowym ukazały się też obszernie opracowania poświęcone Ostrowi Lednickiemu. W tomie naukowej serii „Origines Polonorum”, pt. *Ostrów Lednicki rezydencjonalny stołeczny ośrodek Pierwszych Piastów* (red. Z. Kurnatowska, A.M. Wyrwa) zaprezentowane zostały wieloletnie badania nad Ostrowem. Drugim wydawnictwem był bogato ilustrowany album *Ostrów Lednicki wyspa piastowskich władców* (J. Górecki, W. Kujawa, A.M. Wyrwa), ukazujący dziedzictwo kulturowe Ostrowa Lednickiego, w którym ukazano najcenniejsze zabytki pozyskane z tego miejsca. Opublikowano też kilka folderów poświęconych 1050. rocznicy chrztu księcia Mieszka, przestrzeni kulturowej Ostrowa Lednickiego, Giecza i Grzybowa oraz materiały edukacyjne.

Nie mniej istotnym elementem działań Muzeum na Lednicy był zrealizowany w 2015 i 2016 roku cykl różnego typu wykładów (zamawianych, inauguracyjnych), których osią była problematyka chrztu Mieszka I oraz basenów służących do chrztów z terenu Polski. Andrzej M. Wyrwa wygłosił następujące wykłady: 1. *Christ-iti, czyli „zaznaczony imieniem Chrystusa”. A.D. CMLXVI — Chrzest księcia Mieszka i symboliczny chrzest Polski. Stan i perspektywy badań* (z prezentacją; wykład inauguracyjny w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku, 28.08.2015), 2. *Czym w istocie swojej stał się chrzest Mieszka?* (dla nauczycieli szkół wielkopolskich, 18.11.2015, Międzynarodowe Targi Poznańskie, Poznań; z prezentacją i małą poligrafią), 3. *A.D. CMLXVI. Początki polskiej państwowości i Kościoła* (Sejmik Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu: 21.12.2015), 4. *Christ-iti, czyli „naznaczony imieniem Chrystusa”. Czym w istocie swojej stał się chrzest Mieszka dla przemian kulturowych na ziemiach polskich* (Starostwo Powiatowe Wągrowiec, 30.04.2016), 5. *A.D. CMLXVI. Początki polskiej państwowości i Kościoła* (Starostwo Powiatowe Gniezno, 4.07.2016; wykład dla Polaków z Białorusi), 6. *Drogami początków państwa polskiego. Szlak piastowski jego idea i przesłanie* (Gniezno, Instytut Kultury Europejskiej UAM, 30.09.2016). Autorami kolejnych wykładów i prezentacji byli Arkadiusz Tabaka oraz Janusz Górecki. Pierwszy z wymienionych omówił problematykę *Formowania się państwa Piastów i chrystianizacji ziem polskich na przykładzie Ostrowa Lednickiego* w Trzemesznie (Dom Kultury, 9.09.2016) oraz zaprezentował *Ostrów Lednicki i jego badania interdyscyplinarne* w Muzeum Mazowieckim w Płocku (15.11.2016). Z kolei Janusz Górecki przedstawił zagadnienia *Problematyki chrztu Mieszka I w świetle odkryć basenów chrzcielnych z Ostrowa Lednickiego* (klasztór Franciszkanów w Gnieźnie, 18.02.2016), a także wygłosił wykłady pt. *Ostrów Lednicki w dziejach wczesnego państwa polskiego* dla studentów z uniwersytetu w Budapeszcie oraz doktorantów archeologii Uniwersytetu Warszawskiego (Ostrów Lednicki, 13 i 22.05.2016) i pt. *Baseny chrzcielne z Lednicy* dla studentów mediewistyki z Instytutu Historii UAM w Poznaniu (Ostrów Lednicki, 21.10.2016).

Ryc. 1. Otwarcie przez dyrektora Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy prof. Andrzeja M. Wyrwę wystawy *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce R.P. 965 według Jana Matejki*; fot. Andrzej Ziółkowski (a) i Karol Budziński (b)

Ryc. 2. Przed oficjalnymi uroczystościami na Ostrowie Lednickim udostępniono most pontonowy. Na zdjęciu dowódca 2. Inowrocławskiego Pułku Wojsk Inżynieryjnych płk Marek Wawrzyniak, jego zastępca ppłk Artur Gruszczyk oraz prof. Andrzej M. Wy-rwa; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 3. Przemarsz na wyspę mostem pontonowym; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 4. Ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski wraz z kardynałem Kazimierzem Nyczem i płk. Markiem Wawrzyniakiem zmierzają po moście pontonowym ku lednickiej wyspie; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 5. Członkowie Episkopatu Polski w drodze na uroczystości; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 6. Prymas Polski w trakcie uroczystej celebracji w kaplicy na Ostrowie Lednickim; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 7. Uroczystość w lednickiej kaplicy — słowo Prymasa Polski; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 8. Poświęcenie dzwonu przez Prymasa Polski; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 9. Licznie przybyli oficjalnie zaproszeni goście zajęli miejsca tuż przed rozpoczęciem uroczystości jubileuszowych. Na zdjęciu od prawej: Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak, wiceminister spraw zagranicznych Konrad Szymański, reprezentant Ministerstwa Obrony Narodowej oraz przedstawiciel kancelarii Prezydenta R.P. minister Andrzej Dera; fot. Andrzej Ziółkowski

Ryc. 10. Przedstawiciele Episkopatu Polski, rządu i władz samorządowych; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 11. Członkowie Episkopatu Polski podczas uroczystości; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 12. Uroczystości na Ostrowie Lednickim były okazją do wielu spotkań: Prymas Polski, premier Hanna Suchocka oraz Jego Magnificencja rektor UAM w Poznaniu prof. Bronisław Marciniak; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 13. Po zakończeniu oficjalnych uroczystości dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy prof. Andrzej M. Wyrwa wręczał dostojnym gościom okolicznościowe pamiątki. Na zdjęciu otrzymują je kardynałowie Stanisław Dziwisz i Kazimierz Nycz; fot. Mariola Józwickowska